פו א מיי' פי"א מהל' טומאת צרעת הל' ב :

פז ב מיי' פ"ד מהל' אבות הטומאה הל' ב:

פח ג מיי' שם פ"ה הלכה א :

פט ד מיי' פ"י מהל' מתנות עניים הלכה ד ה סמג עשין קסב טוש"ע י"ד סי' רמט סעיף ג וסעיף ד :

רפ"א מ"ז

משגש ארחתיה דאימיה' משמיה דר' אלעזר מאי דכתיב וילבש צדקה כשריון לומר לך מה שריון זה כל קליפה וקליפה מצטרפת לשריון גדול אף צדקה כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול, רבי חנינא אמר מהכא וכבגד עדים כל צדקותינו מה בגד זה כל נימא ונימא מצטרפת לבגד גדול אף צדקה כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול. אמאי קרו ליה עולא משגש ארחתיה דאימיה? דבעא מיניה רב אחדבוי בר אמי מרב ששת מנין למצורע בימי ספורו שמטמא אדם? אמר לו הואיל ומטמא בגדים מטמא אדם, א"ל דילמא טומאה בחבורים שאני דהא הסיט נבילה דמטמא בגדים ואינו מטמא אדם אמר ליה ואלא שרץ דמטמא אדם מנלן לאו משום דמטמא בגדים, א"ל שרץ בהדיא כתיב ביה או איש אשר יגע בכל שרץ אלא שכבת זרע דמטמא אדם מנלן לאו משום דהואיל ומטמא בגדים מטמא אדם א"ל שכבת זרע נמי בהדיא כתיב ביה או איש לרבות את הנוגע, אהדר ליה בבדיחותא חליש דעתיה דרב ששת אישתיק רב אחדבוי בר אמי ואתיקר תלמודיה, אתיא אימיה וקא בכיא קמיה צווחה ולא אשגח בה, אמרה ליה חזי להני חדיי דמצית מינייהו! בעא רחמי עליה ואיתסי, ודאתאן עלה מנא לן? כדתניא ר"ש בן יוחי אומר נאמר כבוס בגדים בימי ספורו ונאמר כבוס בגדים בימי חלוטו מה להלן מטמא אדם אף כאן מטמא אדם. אמר רבי אלעזר גדול העושה צדקה בסתר יותר ממשה רבינו, דאילו במשה רבינו כתיב כי יגורתי מפני האף והחמה ואילו בעושה צדקה כתיב מתן בסתר יכפה אף [ושחד בחיק חמה עזה]" ופליגא דרבי יצחק דאמר ר' יצחק אף כופה, חמה אינו כופה, שנא' ושחד בחיק חמה עזה = אע"פ ששוחד בחיק, חמה עזה. איכא דאמרי א"ר יצחק כל דיין שנוטל שחד מביא חמה עזה לעולם [שנאמר ושחד בחיק וגו']" ואמר רבי יצחק כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות והמפייסו בדברים מתברך בי"א ברכות - הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות דכתיב הלא א)(פרוש) וגו' ועניים מרודים תביא בית וגו' כי תראה ערום וגו' (א) והמפייסו בדברים מתברך באחת עשרה ברכות שנאמר ותפק לרעב נפשך ונפש נענה תשביע וזרח בחשך אורך ואפלתך כצהרים. ונחך ה' תמיד והשביע בצחצחות נפשך (ב) וגו' ובנו ממך חרבות עולם מוסדי דור ודור תקומם וגו'" ואמר רבי יצחק מאי דכתיב רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד - משום דרודף צדקה ימצא צדקה? אלא לומר לך כל הרודף אחר צדקה הקדוש ברוך הוא ממציא לו מעות ועושה בהן צדקה רב נחמן בר יצחק אמר הקדוש ברוך הוא ממציא לו בני אדם המהוגנים לעשות להן צדקה כדי לקבל עליהם (ג) שכר, לאפוקי מאי לאפוקי מדדרש רבה ב) דדרש רבה מאי דכתיב ויהיו מוכשלים לפניך בעת אפך עשה בהם" אמר ירמיה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם [אפילו] בשעה שכופין את יצרן ומבקשין לעשות צדקה לפניך הכשילם בבני אדם שאינן מהוגנין כדי שלא* יקבלו עליהן שכר. רבי יהושע בן לוי אמר כל הרגיל לעשות צדקה (ד) (זוכה) הויין לו בנים בעלי חכמה בעלי עושר בעלי אגדה: בעלי חכמה דכתיב

ימצא

ישעיה נט
ישעיה סד
ויקרא כב
דברים ט
משלי כא
ישעיה נח
משלי כא
ירמיה יח

משגש. לשון מהומה ושגעון : קליפה. מייל"א בלע"ז : וכבגד עדים כל צדקותינו. כלומר אף כל צדקותינו נמאסו מחמת רשעינו כבגד מאוס שהאדם מסירו מעליו : עדים. כדמתרגמינן ויסר ואעדי וכן מעדה בגד ביום קרה (משלי כה) מ"מ מקיש צדקה לבגד צדקת הצדיקים לבגד הגון : בימי ספורו. בשבעת ימים שבין טהרת הצפרים להבאת קרבנותיו בשלא בימי חלוטו איתקש למת לטמא אף באהל : הואיל ומטמא בגדים. דהא ביום השביעי כתיב וכבס בגדיו : טומאה בחבורין. כגון בגדי לבושו הרי הן כמוהו אבל שאר בגדים הנוגע בהן וכן אם יגע באדם לא מטמא תדע שהרי המסיט נבילה כתיב ביה והנושא את נבלתה יכבס בגדיו (ויקרא יא) ולא אשכחן דלהוי אב הטומאה לטמא אדם ושאר בגדים : שכבת זרע מטמא בגדים. וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת זרע וגו' : בהדיא כתיב ביה כו'. ה"ה נמי דהוה מצי למיפרך דהא טומאת בגדים לא דמיא לבגדים דבימי ספורו דהא בגדים דהכא לאו בגדי לבוש שרץ הן וטומאת מגע הוא אלא דעדיפא מיניה קא מותיב ליה : או לרבות הנוגע. דהכי תניא במסכת נדה (דף מג:) מנין לרבות הנוגע בשכבת זרע ת"ל או איש : הוה קמהדר ליה. רב אחדבוי לרב ששת בבדיחותא לפי שהיה רב ששת נכשל בתשובותיו: אשתתק רב אחדבוי. נעשה אלם : אתיא אימיה. דרב ששת : צווחה קמיה. שיתפלל עליו : להני חדיי. הדדים הללו חדיי תרגום של חזה : דמלית מינייהו. שינקת מהן : ודאתאן עלה. ואחרי שבא לידינו שאלה זו לקובעה בגמ' מנלן דמטמא אדם : נאמר כיבוס בגדים בימי ספורו. והיה ביום השביעי יגלח את כל שערו וגו' ונאמר כיבוס בגדים למעלה ביום טהרת הצפרים כשיוצא מטומאת החלט וכבס המטהר את בגדיו : אף וחימה. שני לגיונות קשים הם ליפרע מן החוטאים : אע"פ ששוחד בחיק. שהוא עושה צדקה בסתר : חימה עזה. עדיין היא בתוקפה, ורבי אלעזר סבר דהאי "שוחד בחיק" ארישא קאי ושוחד בחיק יכפה חימה עזה : ותפק לרעב נפשך הוא פיוס דברי נחומים : ימצא צדקה. משמע יבא לידי עניות וימצא בני אדם שיעשו לו צדקה : ויהיו מוכשלים לפניך. את אנשי ענתות היה מקלל שהיו מבקשין נפשו:

מנין למצורע בימי ספורו שמטמא אדם. פשיטא לן דמטמא כדתנן בריש מס' כלים (פ"א מ"א) אבות הטומאות השרץ ושכבת זרע (ה) ונבלה וטמא מת ומצורע בימי ספורו כו' הרי אלו מטמאין אדם וכלים במגע וכלי חרס באויר ולכך בעי מנלן דמטמא דהא כתיב ורחץ במים וטהר משמע דבאותה טבילה נטהר: דהא הסיט נבלה מטמא בגדים ואינו מטמא אדם. (ו) לאו משום דטומאה בחבורין שאני. פ"ה דאינו מטמא אלא בגדים שהוא לבוש וקשה לריב"ס דבתורת כהנים פ' ויהי ביום השמיני (ז) מרבה שמטמא אפילו כלים (בחבורים) אע"ג דלא שייך בהו לבישה ואינו מטמא מבגדיו אלא אדם וכלי חרס שנוגע בהן אלא ודאי מטמא בגדים בשעה שמסיט אפילו אין לבוש בהן וכן משמע מדקאמר אלא מעתה שרץ דמטמא אדם מנלן לאו משום דמטמא בגדים מטמא אדם נמי כו' ואי קרי חבורים בגדים שהוא לבוש מאי פריך משרץ דלא שייך ביה לבישה התם ודאי ילפינן אדם מבגדים ונראה לריב"ס דלא גרס (ח) בחבורים אלא הכי גרס ודילמא טומאת בגדים שאני תדע דהא מסיט נבלה דמטמא בגדים ואינו מטמא אדם ולא גרסינן מ"ט לאו משום דטומאה בחבורים שאני דלא מהדר אלא שיש חילוק בין טומאת בגדים לטומאת אדם וכן משמע דאיהו גופיה לא קא מיבעיא ליה אם מטמא בגדים וכלים במגע אלא אדם בעי:

אתיא אימיה וקא בכיא קמיה. פר"ח והיינו אימיה דרב אחדבוי ולדידיה קרי עולא משגש אורחא דאימיה שגרם לאמו להתבזות לפני רב ששת והיא היתה מניקתו של רב ששת לכך *אמר חזי הני חדיי דמלית מינייהו: מה כיבוס בגדים האמור בימי חלוטו כו'. בכמה דברים חמור ימי חלוטו מימי ספורו ולא גמר מהיקשא והיינו טעמא משום דלגמרי לא מצי למגמר' דהא כתב וטהר דמשמע דנטהר מכמו שהיה מתחלה אלא דוקא להך מילתא גמרי לפי שהן שוין דאין אדם וכלים מקבלין טומאה אלא מאב הטומאה: גדול העושה צדקה בסתר יותר ממשה רבינו. פירוש יותר משכך חמה ממשה רבינו בתפלתו ואע"ג דמשה נמי עשה צדקה בסתר שמא אותה שעה כבר פסק אותו זכות: חמה אינו כופה. תימה דבפרק ארבעה נדרים (דף לב.) אמרינן דחמה משה הרגו (ט) : והמפייסו בדברים מתברך בי"א. יש מגיהין והנותן פרוטה לעני והמפייסו משום דמשמע להו דקראי איירי בנותן צדקה דכתיב ותפק לרעב נפשך ונפש נענה תשביע ולאו מילתא היא דנפש נענה תשביע היינו תשביע בדברים שתפייסנו בדברים וע"כ לא גרסי' ליה דלהכי ניר' הוה ליה למימר מתברך בי"ז הך שש דלעיל והני אחת עשרה: ואיזו

רבינו גרשום

משגש. בזוה ארחתיה דאימיה שהצריכה להתבזות במה שדרכה להצניע שגלתה דדיה בשבילו כדאמר לקמן : וכבגד עדים. אלו אותן בגדים בלוים ונסחבים שמשימין שם התינוק כשהוא נולד ולפיכך נקראו עדים (א) כמו ועדיאתו : בימי ספורו. היינו אותן ימים דכתיב וישב מחוץ לאהלו שבעת ימים דככר עברו לימי חלוטו והואתו : אמר ליה הואיל ומטמא בגדים בימי ספורו דכתיב והיה ביום השביעי יגלח שערו וגו' וכבס בגדיו והואיל דמטמא בגדים דטעונין כבוס הכי נמי מטמא אדם : אמר ליה. דלמא טומאת בחבורין שני דהני בגדים מחוברין עליו שלובש בהן אבל לעולם אימא לך אם יגע בבגדים אחרים אינו מטמאן וכי היכי דלא מטמא בגדים מעלמא אימא נמי דלא מטמא אדם תדע דהנה אשכחן דמטמא בגדים בחבורין ולא מטמא אדם : היסט נבלה. אדם שהסיט נבלה ומטמא בגדים דכתיב והנושא את נבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב אלמא דבגדים טמאים הן ואינו [מטמא אדם] כדכתיב וטמא עד הערב הוא טמא ואינו מטמא אדם: היסט בכלל נושא. כדכתיב נישא וקרינן נושא (חולין קכד:) : אמר ליה רב ששת. ולטעמיך דקא אמרת דטומאה בחבורין שאני מש"ה אין מטמא אדם אלא שרץ דמטמא אדם מנא לן לאו משום הואיל דמטמא בגדים דכתיב וכל אשר יפול עליו מהם במותם יטמא מכל כלי עץ או בגד או עור או שק והני לאו בחבורין נינהו : אמר ליה רב אחדבוי. שרץ דמטמא אדם בהדיא כתיב או איש אשר יגע בכל שרץ אלא פריך הכי ולטעמיך דאמרת טומאה בחבורין שני שכבת זרע דמטמא אדם מנלן משום דהואיל ומטמא בגדים דכתיב ואיש (אשר) [כי] תצא ממנו שכבת זרע וכתיב וכל בגד וכל עור אשר יהיה עליו שכבת זרע וכבס במים וטמא עד הערב ה"נ מטמא אדם ה"נ גבי מצורע : אמר ליה רב אחדבוי. שכבת זרע בהדיא כתיב ביה דמטמא כל אדם הנוגע בו דכתיב או דמייתר דמצי למכתב איש אשר תצא ממנו וגו' או ל"ל לרבות את הנוגע ואכתי מנין למצורע שמטמא בימי ספורו : הוה קא מהדר ליה בבדיחותא. כלומר שמח היה רב אחדבוי שנצחו לרב ששת שלא היה לו להשיב : אישתתק. נאלם : אתיא אימא. ג) דרב אחדבוי בכיא קמיה דרב ששת שהיתה מינקת שלו בשביל בנה דלימחל ליה ובעי רחמי עליה דרב אחדבוי ולא אשגח בה עד דמפקי דדיה לפניו כלומר עשה בשביל אלו דדין שינקת מהן ולהכי שהצריכה לכך קרי ליה עולא משגש ארחתיה דאימיה : ודאתאן עלה מיהא. הואיל ובאת לידינו שאלה זו דרב אחדבוי נעסוק בה : מנלן. דמצורע מטמא אדם בימי ספורו : כבוס בגדים בימי ספורו. דכתיב וכבס המטהר את בגדיו דנימטו בימי חלוטו. דכתיב כל ימי אשר הנגע בו יטמא וגו' : מתן בסתר [יכפה] אף ושוחד בחיק. כלומר מי שנותן בחיק של עני בצנעה כופה נמי חימה עזה : אע"פ ששוחד בחיק. של עני אעפ"כ חימה עזה שאינה נכפית בשביל השוחד בחיק : והמפייסו בדברים. שמנחמו ומדבר על לבו דברי נחומין : דכתיב ותפק לרעב נפשך וגו'. כלומר משתוציא מנפשך דברים טובים לנחם הרעב ונפש נענה תשביע בדברים טובים אז תזכה לדברים הללו : משום דרודף צדקה. שעושה צדקה משלו בא לידי צדקה שיצטרך לבריות בתמיה :

צדקה

* בתוך הסוגי"א הגמ' מביאה הסיפור למה הוא נקרא "עולא משגש אורחתיה דאמיה": אח"כ הסוגי"א הגמ' חוזרת לענין של מעלת הצדקה.

א) [נ"ל פרוס]: ב) ב"ק טז: [ושם איתא רבא] :

הגהות הב"ח

(א) גמ' כי תראה ערום וגו' וכתיב אז יבקע כשחר אורך וארוכתך מהרה תצמח והלך לפניך צדקך וכבוד ה' יאספך וכתיב אז תקרא וה' יענה תשוע ויאמר הנני והמפייסו בדברים : (ב) שם והשביע בצחצחות נפשך וכו כצ"ל ותיבת וגו' נמחק : (ג) שם עליהם שכר כצ"ל ואות ו' נמחק: (ד) שם כל הרגיל לעשות [צדקה] הווין כצ"ל ותיבת זוכה נמחק : (ה) תוס' ד"ה מנין וכו' אבות הטומאות השרץ ושכבת זרע וטמא מת כצ"ל ותיבת ונבלה נמחק: (ו) ד"ה דהא הסיט כו' ואינו מטמא אדם מ"ט לאו משום : (ז) בא"ד פרשת ויהי ביום השמיני מוכח שמטמא אפי' כלים אע"ג דלא כצ"ל ותיבת בחיבורים נמחק : (ח) בא"ד ונראה לריב"ס דלא גרס ודלמא טומאה בחיבורים שאני אלא הכי: (ט) ד"ה חמה וכו' משה הרגו.נ"ב ועי' בע"ז ריש דף ד' בתוס' :

א) [לכאורה משמע דכוון לתרגום אונקלוס על ותהר ועדיאתה אבל צ"ע דמכם זה לא שייך לקרותם עדים וצ"ע] : ב) [עי' בתוס' כאן ד"ה אתיא מה שכתב בשם ר"ח] :